

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODISNJE K 120, POLUGOD. K 60, ČETVRTGOD.
 K 30, POJEDINI BROJ K 4.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Dr. Hugo Spitzer

(Prigodom dvadesetipetgodišnjice predsjednikovanja u jevrejskoj bogoštovnoj općini u Osijeku.)

Dana 24. siječnja o. g. podićit će se jevrejska općina u Osijeku time, da joj dvadeset i pet godina stoji na čelu dr. Hugo Spitzer. Čitavo jevrejstvo Jugoslavije, koje je nedavno na kongresu Saveza Općina izabralo dra. Spitzera pravkom svojega predstavništva, saučestvovati će kod ove slave, a Jevreji izvan naše kraljevine, koji su rame uz rame s njim radili za jevrejsku stvar, čestitat će Jevrejima Jugoslavije, da djeluje u njihovoj sredini.

Čitavo djelo dra. Hugona Spitzera prokano je nepatovrenom i iskonskom ljubavi za jevrejstvo. Davno prije nego što se razmahao mladojevrejski pokret, on je kao vrdja svoje općine visoko nosio stijeg jevrejske samosvijesti i obnove jevrejskih vrednota, te je prema zahtjevima ovih misli vodilja udesio svoj rad u općini. Stari njegovi općinari, koji pamte početak njegova djelovanja, uvjeravaju, da su njegova energija, ljubav za stvar i požrtvornost i danas isto tako snažni kao i prije dvadeset i pet godina.

Svojoj općini dao je dvoje: snažnu svoju ličnost i vanrednu ustrajnost svojega rada. Sjajna govornička vještina uz sadržajnu dublinu, konciznost i dobrotu razumijevanje za svačije tegobe i brige, požrtvornost u radu za opće interese bez sjenke egoističnog kompromisa, nasmiljena protivština prema nepravdi, bilo komu nanesejoj — sve su to svojstva, koja su učinila, da njegovi općinari u njemu ne poštuju samo svog izabranog predstavnika, nego i oca i savjetnika. Njegovu širokogrudnost i trpežljivost prema načelnim protivnicima najbolje karakterizuju riječi, koje je rekao pozdravnim odslanstvima prigodom svoje desetgodišnjice predsjednikovanja:

»Ja bezuvjetno pristajem uz cionistička načela. Ali jedno Vam obećajem: tako dugo, dok budem stajao kao predsjednik na ovome mjestu, a pretežna većina općine ne bude pristajala otvoreno uz cionistički pokret, — ne znam, kada će to biti — tako dugo ne ću nabaciti pripadnost k cionizmu predmetom raspravljanja, tako dugo ne će ovo pitanje uplvisati na moj rad kao predsjednika općine«. Dr. Spitzer ostao je i danas vjeran tome načelu, te je njegova stroga parlamentarnost upravo poslovična u krugovima njegovih načelnih protivnika.

Široka koncepcija njegova duha nije se zadovoljila radom u općini. Dosljedan svome shvaćanju narodnoga jedinstva, on se borio 25 godina, da stvori zako-

nito predstavništvo Jevreja u svojoj domovini. Savez Jevrejskih Veroispovednih Općina njegovo je djelo, jer rad oko osnutka ovoga Saveza iza prevrata, tek je nastavak njegove borbe za savez općina predratne Hrvatske i Slavonije. Divnom ustrajnošću njegova je borba bila okrunjena uspjehom iza dvadeset i pet godina.

Dr. Hugo Spitzer rodio se 1858. od oca nadrabina, pa je tako upravo sa materinim mlijekom u sebe primio jevrejsku tradiciju. Otac mu dr. Samuel Spitzer (prvi nadrabin osječki), bio je odličan učenjak, te je njegova rasprava »O pismu u različnih naroda« i danas još cijenjena u naučnim krugovima. Srednju školu svršio je odličnim uspjehom, pa se godine 1876. upisao na pravni fakultet bečke univerze. U isto vrijeme je bio pravnikom u Beču i Teodor Herzl. Iz njegovih studentskih vremena spominje se jedna epizoda, koja nam dobro prikazuje karakterna svojstva mladoga Spitzera. Dr. Spitzer bio je pravnik u trećem semestru, pa je jednom na večer prelazeći preko dunavskog kanala opazio jednu djevojčicu, gdje se utaplja. Bez predomišljanja skočio je u vodu, da spasi djevojku, koja si je sama htjela skončati život. Spašena djevojka bila je sedamnaestgodišnja Jevrejka. Za ovaj čin dobio je odlikovanje.

Godine 1884 otvorio je u svom rodnom gradu odvetničku pisarnu, a 1897. izabran je predsjednikom jevrejske bogoštovne općine. Cijelom svojom spremom i predanošću k jevrejskoj stvari bacio se odmah na posao. Izradio je općinski statut, koji je s jedne strane imao osigurati autonomiju općine, jer onda još nije bilo ovo pitanje zakonski utvrđeno, a s druge strane uređivao je pravednim socijalnim razumijevanjem nutarnje prilike općine, naročito općinskih službenika. Osobitu pažnju posvetio je jevrejskoj školi, pa je nastojao da u njoj skladno spoji naučanje jevrejskoga znanja sa zahtjevima moderne pedagogike. U tu svrhu proveo je potpunu reformu tadašnje konfesionalne škole. Dom jevrejske općine u Osijeku sazdan je njegovom inicijativom i nastojanjem. Kao onda, tako još i danas posvećuje veliki dio svojega vremena općinskim poslovima.

Čim je postao predsjednikom općine, potaknuo je misao, da se stvori Savez sviju općina Hrvatske i Slavonije, koji bi bio zakoniti predstavnik i tumač opravdanih težnja jevrejstva kraljevine. U tom cilju pregovarao je s tadanjim predsjednikom zagrebačke općine gradit. Josipom Siebenscheinom, koji je tu stvar držao neprovedivom. No dr. Spitzer nije popustio. God. 1898. i opet ponovo 1899.

on opet traži od zagrebačke općine, da kao prva općina u kraljevini uzradi oko ostvarenja saveza. Ova rđastojanja dra. Spitzera izjalovila su se uvijek radi duha, koji je onda vladao u zagrebačkoj općini. God. 1904., kad je počeo rad oko uređenja interkonfesionalnih odnosa u krilu zemaljske vlade, a bez pitanja ili saradnje Jevreja, opet vidimo, gdje dr. Spitzer energično traži od zagrebačke općine, da ustane na obranu jevrejskih interesa. Opet bez uspjeha. God. 1909. uspjelo mu je u sporazumu s g. Siebenscheinom sazvati predstavnike općina u skupštinu, koja se održala u Zagrebu, a već prije toga izradio je osnovu za statut saveza. Uslijed izigravanja i pasiviteta od strane tadašnjeg predstojnika zagrebačke općine i opet je akcija dospjela na mrtvu točku. Medjutim je došao rat i prevrat. Dr. Spitzer opet započinje akciju, a Jevreji iz svih krajeva Jugoslavije radosno je prihvaćaju u ispravnim razumijevanju jevrejskih interesa. U julu 1919. zaključuju predstavnici sviju općina Jugoslavije na kongresu u Osijeku osnutak saveza, a u novembru 1921. sastaje se za potvrdu statuta po ministarstvu prvi kongres Saveza Jevrejskih Općina, te izabire dra. Spitzera svojim predsjednikom.

Nastojao sam u glavnim crtama prikazati djelovanje dra. Spitzera kao predstojnika svoje općine. Ostavio sam po strani svu njegovu djelatnost kao cionističkoga prvaka i radnika za dobro grada Osijeka, pravnika i promicatelja humanitarnih ustanova, jer bi bilo suviše teško u jednom novinskom članku prikazati sadržaj života jednoga muža, koji se odlikovao gotovo u svim granama javnoga rada, gdje se mogu očitovati čudoredne i socijalne vrline pojedinca. Svijesni Jevreji proslavit će ovu slavu osnutkom »Jaar Jugoslavija«, a svi oni, kojima je dano da uživaju plodove rada svečareva, zaželit će mu, da još dugo djeluje na boljitak jevrejstva.

Dr. Nikola Tolnauer.

Izješće Saveznog Vijeća

II. dan dne 26. decembra 1921.

U 10 sati prije podne otvara predsjednik III. sjednicu Saveznog Vijeća. Čitaju se naknadno stigli brzoglasni pozdravi.

Čita se izvještaj nadzornog odbora, po kojem su revizori pregledali sve račune, te iste našli u potpunom redu.

Predsjedatelj podjeljuje riječ dru. Urbanu prije dnevnoga reda. Govornik navadja, da bi Židove u Vojvodini veoma lahko mogli predbiti za cionistički rad, kad bi im dali smjernice za politički rad. Predlaže, da im se dadu smjernice i to za jevrejsku politiku, jer to je polje, na kojemu možemo da ujedini sve Židove Vojvodine, jer su na tom pitanju svi zainteresirani. Glede mjesnih organizacija predlaže, da se kod reorganizacije istih uzmu u obzir žene i dje-

vojke, jer su iste osobito podesne za sabirni rad. Neka im se dadu počasna mjesta, te bi i svi ostali prionuli s većim oduševljenjem za rad. Žene su u istoriji židovskog naroda, kad je bilo potrebe davale veoma rado svoj nakit, da pomognu nevolji židovskog naroda, pa bi bilo uputno, da se poduzme akcija, da i žene dadu svoj maaser u zlatu, davši dio svog nakita, koji im je nepotreban.

Iza toga predsjedatelj podjeljuje riječ dru. Beni Steinu, koji drži

Palestinski referat.

Referent uvodno ističe, da ne može iznijeti čitav materijal, već će se baviti samo onim, što je za nas najpreče i najpotrebnije. Prije svega želi prikazati prilike u Erec Jisraelu. Podsjeća, da je danas Palestina za nas u istinu zatvorena. Imigracija je zabranjena, jer u zemlju može ući samo onaj, koji raspolaže sa 500 funti sterlinga ili, koji imade diplomu koje visoke škole, ili kojemu je unapred osigurano zaposlenje u Palestini po tamošnjem poduzetniku ili kolonisti. Legalnim putem može dakle veoma mali broj ući u Palestinu, dočim nelegalnim putem ne može se tako rekuć nikako ući u zemlju, što je prije ipak bilo moguće. Oni, koji su ušli u zemlju nemaju onog zaposlenja, koje bi trebali imati, jer halucim rade sad na cestama, koje vlada u Palestini poduzima. Engleska vlada investira silu novaca za izgradnju cesta, te zahtjeva u tom pogledu suradnju cionista. Ako je imigracija obustavljena, to nije samo radi političkih prilika, radi Arapa, nego i radi ekonomskog položaja zemlje. Svjetska bi organizacija mogla poboljšati te prilike, kad bi imala sredstava. Akcija za Keren Hajesod je u toku, pa ako se sakupe tolika sredstva, kolika se očekuju, moći će se popraviti dosadašnji položaj u Palestini. Arapi nisu nacionalno osvješteni, te čitava akcija protiv Židova ne potječe od kakvog nacionalnog antagonizma, nego su samo nahuškani od nekih, koji se boje konkurencije. Računa se sa sigurnošću, da će poći za rukom, da će kod prinosa za Keren Hajesod sudjelovati svi židovski krugovi, koji nam blizu stoje, ali su izvan organizacije. Ako ćemo imati sredstva, to će Arapi isto sudjelovati kod izgradnje Palestine (kao n. pr. kod t. zv. »velikog« Rutenbergovog projekta, gdje je njima osigurano sudjelovanje), pa će i to biti neki ekonomski bakšiš. Za sad je to sve još daleko i postoji tek lijepa nada, da će biti ostvareno.

Govorili smo mnogo o halucim, pa bi htio, da nekoliko riječi progovorim i o haluckom pokretu.

Istorija halucim je svakom poznata. Ko je pratio razvoj haluckog pokreta zna, da se najprije razvila ideologija halucstva na istoku. Iz Rusije je počeo početak toga pokreta, gdje su mladi inteligentni ljudi, ponajviše studenti, ostavili svoje studije, te pošli u Erec Jisrael iz čistog idealizma, no ipak pod teškim socijalnim i nacionalnim pritiskom, da postanu ratari i da obraduju svetu zemlju. Tamo se razvio taj pokret elementarnom snagom. No halucpokret razvio se i u nepoželjnom smjeru. Uslijed pogroma na svom su lutanju tražili put u Erec Jisrael u nadi, da će tamo naći mira. Mnogi se od njih vraćaju. Ne prebacujemo im, da se vraćaju, da su se razočarali i da šire rdjave glase o prilikama u Palestini. Smatrao sam nužnim, da sve to iz-

nesem, da vidimo i spoznamo, gdje nam valja početi radom i u kojem smjeru ima taj rad da se kreće. Isto tako čist kao i početak, mora da bude čitav haluc-pokret. Treba napuštati svaku filantropiju i obzire prema pojedincima i imati vazda na umu, da se tu radi o narodnoj zajednici. Ali Halucpitanje ima i drugu stranu: ekonomsku.

Mi smo htjeli, da Erec Jisrael bude zemlja zdrava, te da zvanja ne budu raspodjelena tako kao u galutu. Mi smo htjeli, da naselimo ratare te da bude rad koristan za zemlju. S toga smo nastojali, da izobrazimo zemljoradnike. Ekonomske prilike Palestine nisu međjutim odgovarale tom nastojanju. Ni radnici, ni ratari ne mogu svi da nadju posla u Palestini, premda su mnogi već dulje vremena u zemlji. Pored svega idealizma uzimaju mnogi kolonisti arapske radnike, jer su isti jeftiniji, a jer se kolonisti bore sa mnogo poteškoća, ne može im se zamjerati, da se služe ekonomskim principima. Ne kritiziram to, jer kod čovjeka, koji se bori sa egzistencijom, ne igraju odlučnu ulogu idealni, već materijalni momenti.

Iza rata je u Erec Jisraelu počela izgradnja tempom i načinom, na koji nismo bili spremni. Osjeća se velika potreba zanatlija, koju potrebu ne zadovoljavaju niti Arapi, a niti doseljenici. Uslijed silnih novogradnja potreba je na kvalificiranim zidarima, limarima itd. Na kongresu u Karlovim Varima tražili su Palestinci, da se dozvoli useljenje u Palestinu bar kvalificiranim zanatlijama, jer je velika potreba. Uslijed ovih iskustava trebao bi izobrazbu onih, koji idu u Erec Jisrael, krenuti na sasvim drugi put, nego što je bio dosadašnji.

Zemljoradnicima nije bila dovoljna izobrazba od godinu dana, koja je izobrazba bila do sada smatrana dovoljnom, jer je to vrijeme potrebno samo da se mladi ljudi priviknu na težak rad, a nikako nije dostatno, da se dobro izobrazu u gospodarstvu, zašto je potrebno dulje vremena tako rekuć jedan dio života. Dok naprotiv zanatlija može mnogo brže dovoljno naučiti jedan zanat, da može samostalno raditi.

Kod nas se nije haluc-pokret razvio sam od sebe, elementarnom snagom, nego se je razvio na temelju ideologije naše omladine, ne kao bezuvjetna potreba, nego u najboljem slučaju kao logična konsekvencija jednog naziranja. Svi smo se veselili, kad je stvar bila pokrenuta. Tek joj način nije bio ispravan. Nije smjelo da bude glavno, da možemo kazati u izvješćima, da imademo toliko halucim i toliko farma i da toga radi trgnemo ljude iz zvanja i da od njih tražimo barem odluku za nov život. Trebalo je jasnije prikazati ozbiljnost odluke, vazda upozoriti kako valja samog sebe ispitati i posavjetovati se sa ljudima svoga povjerenja prije no što padne konačna odluka. Da se to učinilo, ne bi doduše imali toliko halucim, ali oni, koji bi se odlučili, bili bi najbolji i za njih bi imali dovoljno sredstava. To valja ispraviti.

Potrebno je, da sada privodimo haluce zanatima. Izobrazba haluca zemljoradnika skopčana je s velikim izdacima, koji nisu rentabilni. Taj način izobrazbe, koji smo do sada vodili, moramo da napustimo po gotovo, kad vidimo, da taj rad nije ko-

ristonosan. Odlučno sam protiv toga, da se već kod početka izobrazbe zanatlija halucim obvezuju, da će useliti i raditi u Erec Jisraelu. Isto tako ne smije se odbor, koji vodi čitavu izobrazbu, obvezati, da će takvog haluca izobraziti sasvim i poslati u Erec Jisrael. Mi možemo podupirati takovog radnika i voditi njegovu čitavu izobrazbu, ali istom nakon izobrazbe ima se odlučiti s jedne strane sam haluc, da li je voljan, da ide u Erec Jisrael ili ne, a mi ćemo s druge strane odlučiti, da li je taj radnik sposoban, da li imade volju i odlučnost, da ide u Erec Jisrael. Taj izbor je mnogo lakši kod zanatlija, nego kod zemljoradnika. A u ostalom glede samog useljenja su zanatlije mnogo više pogodovani, jer će svaki zanatlija moći sam za sebe da nadje zaradu i da sebi osigura egzistenciju, dok zemljoradnik mora da u nekoj zajednici nadje svoj opstanak i zaradu.

Glede naših halucim nastojali smo sporazumno sa našim institucijama, da udesimo neki aranžman. Imali smo nade, prvo na kupnju zemljišta po Keren Kajemetu u Emec Jezreelu, a drugo u projekat, što ga je izradio dr. Granowski (»Landmannschaftliche Kolonisation«.) Naši halucim nisu i ne mogu biti tako spremni, da mogu samostalno voditi koloniju, te se stoga moraju pridružiti drugima. Keren Kajemet moći će u Emec Jezreelu postepeno naseliti oko 600 kolonista. Pod kolonistom razumijeva se i njegova obitelj. Koji će se kolonisti naseliti, to je prepušteno radničkim organizacijama u Palestini, koji imadu u tom pogledu najviše iskustva. Počelo se već koloniziranjem prvih 300 kolonista. Njihov će rad za sada biti samo priprema zemlje, na kojoj će biti kolonizirani. Na njihovu faktičnu kolonizaciju ne može se pomišljati za sada, jer niti organizacija, niti uprava Keren Kajemeta ne raspolažu s tolikim sredstvima, te se sada očekuju sredstva od agrarnih banaka, koje se osnivaju i od Keren Hajesoda.

Da se u brojkama izrazi potreba kolonizacije navadja se, da je potrebno za jedno naselje od 50 kolonista zemljište od jedno 1500 danama. Za kupnju toga bilo bi potrebno 15.000 funti, povrh toga još ista svota za gradnje i inventar (odnosno hipotekarni i agrarni kredit u toj visini).

Za »Landmannschaftliche Kolonisation« po Granovskom upotrijebio bi se sav novac Keren Kajemeta, što ga sakuplja pojedina organizacija, koja bi ovako jedno naselje htjela osnovati. To bi značilo da moramo sakupiti po K. K. onih 15.000 funti, međjutim bi zemlja bila predana našim halucim već onda, ako bi sakupili 33%, što bi značilo oko 5000 funti. Kad bi mi htjeli da osnujemo ovako jedno naselje, morali bi sudeći po dosadašnjim doprinosima za Keren Kajemet sakupljati pet godina, a bili bi obvezani da ostalih 67% sakupimo iza toga u što bržem roku. Izgleda, da je mnogo vremena, ali baš onda bi moguće nadošlo vrijeme za naše halucim, da se time koriste, pošto su u pet godin proučili zemlju i u svakom pogledu dozrijele, a do onda bit će i institucija da pribave hipotekarni i agrarni kredit, koji je povrh zemljišta za kolonizaciju potreban (banke i Keren Hajesod).

DARUJTE MASLINOVA DRVA ZA JAAR JUGOSLAVIA

1 maslinovo drvo K 50.—

Čokolada
Manner
Wien

Zastupstvo i
Skladište,

A.
ROMANO

AKADEMIČKI
TRG
BR. 8

ZASTITNI ŽNAR

KROJAČKA DVORANA
ZA GOSPODU**HINKO GRAF**ZAGREB
BERISLAVIČEVA ULICA 4Izrađuje odijela najmoder-
nijeg kroja. — Veliki izbor
engleskih prvorazrednih
štofova. Cijene umjerene!

Prispjeli

VIJENCI i KITICEza nevjeste iz voska kao i obični se-
ljački, uz tvorničke cijene. Samo na ve-
liki kod veletrgovine D. M. C. robom
Ferdo Schwarz, Zagreb
Trenkova 20 Telefon 17-93Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe**Ferdo Hirschl k. d.**Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4Preporuča svoje bogato skladište že-
ljezne robe, posudja, gospodarskih
strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste
gradjevnih potrebština. **Solidna roba,**
brza posluga, cijene umjerene.**T A H E I A**

MEDJUNARODNO SPEDICIJONO PODUZEĆE

Jelačićev trg 23 **ZAGREB** Telefon br. 16-12Internacionalni transporti. Tranziranja robe.
Uskladištenja. Svakovrsni prevozi.**Carinsko-posrednička poslovnica**

VELETRGOVINA KRATKOM I PLETENOM ROBOM

C. D. GAON

JELAČIČEV TRG 23 ZAGREB TELEF. INT. 23-72

SKLADIŠTE ČIPAKA, VRPCA, VEZIVA, OGRLICA, KRAVATA, SVI-
LENIH RUBACA, ČARAPA, RUKAVICA, MAJICA, GAČICA ZA
KUPANJE, RUPČICA, DUGMETA I DRUGIH ARTIKLAZefiri, kretoni, vuneni deleni, mo-
lino i ostala manufaktura kod**IMPORT SLAVKO HIRSCHL**

ZAGREB — ILICA 47 (dvorište desno.)

»LYO«Prva jugoslavenska tvornica
kosmetičkih preparata
nudi svoje najnovije kosmetičke preparate:**ZAGREB**
VLAŠKA ULICA BROJ 125Shampoo u omotima
Shampoo tekući,
Poudre u 4 boje,
Poudre specijal,
Poudre na kilograme,
Poudre u kamenu,
Prašak za zube,
Pasta za zube,
Parfumi,
Eau de Cologne,
Eau de Cologne Russe,
Eau de Bouleau (Birkenwasser),Eau de Quinine*
Bay-Rum*
Crema za lice,
Štipsa za brijače,
Sapun za brijače,
Prašak za bijele cipele,
Rouge tekući,
Rouge čvrsti,
Sol za kupke,
Baby Poudre,
Prašak proti znojenju,Brilijantne tekući,
Brilijantne u teglama,
Brilijantne u tubama,
Domada za usne,
Crnilo za obrve,
Manicurette,
Huile de Noisette,
Huile de Bardanc,
Vinaigre de Toilette,
Coniferensprit,
Loijon de Lilas,
Spuzve od gume.Preporučamo naše parfume najnovijim mirisima i u elegantnim brušenim bocama, koji su ravni franceskim parfumima
Roba se razašilje i pouzećem! Tražite naš najnoviji cijenik, koji dobjete besplatno!

Proizvodi označeni sa zvijezdicom dobiju se u 1/2 liternim bocama